Zachariáš a Anna

Původ materiálu
Marie a Jiří Ortovi
Pořadí v lekci
15

Téma

Boží jednání — překvapení v lidských životech.

Cíle

- Děti si zkusí uvědomit překvapivost Božího jednání.
- Děti si vyzkouší potřebnost otevřenosti Božímu jednání.
- Děti se zamyslí nad představou spravedlnosti a nad jejím uskutečňováním.

Pro učitele

Biblický text

L 1,5–25

Poznámky k příběhu

- Lukáš ve svém vyprávění vědomě volí starozákonní způsob podání — Lukáš používá semitismy, kdy záměrně napodobuje Septuagintu („za dnů“, „a stalo se, když“, „a hle“ a další) — upozorňuje i tímto způsobem, že půjde o starozákonní motiv, že bude vyprávět o Boží věrnosti slibům svému lidu. Nosné téma — Hospodin je věrný.
- „Spravedliví před Bohem“ — spravedliví byli ti, kteří byli otevření Božímu jednání, kteří hledali Boha.
- Kněz — vyučoval lid — vyprávěl o vysvobození z Egypta, připomínal velikost smlouvy s Bohem a její požadavky, poučoval o Božím zákoně. Ve jménu lidu přinášel oběti — vlastně se ve jménu lidu modlil k Hospodinu.
- „Alžběta byla neplodná“ — klasický starozákonní motiv — Abraham a Sára, ale i Jákob a Ráchel. Pán Bůh je ten, který dává život navzdory vší lidské logice.
- Anděl Páně — v novozákonní době existovala skutečně představa nadlidských bytostí, které byly blízké Bohu a Pán Bůh je povolával k úkolům. Není třeba s tím polemizovat, to by rušilo linii vyprávění. To podstatné ale je, že jsou to Boží poslové.

- Pro mladší a starší školní věk — příběh se týká „všeho lidu“, tedy starozákonního lidu Izraele (zřetelné z celého textu), nejen Zacharjáše a Alžběty. „Budeš mít radost a veselí a mnozí se budou radovat z jeho narození“; „Všechen lid se modlil venku v hodinu té oběti“; „Lid čekal na Zacharjáše a divil se“.
- „A mnohé ze synů izraelských obrátí k Pánu, jejich Bohu; sám půjde před ním v duchu a moci Eliášově, aby obrátil srdce otců k synům a vzpurné k moudrosti spravedlivých a připravil Pánu lid pohotový.“ Právě tady je shrnuto, o co Lukášovi jde — není tu před námi osobní příběh Jana Křtitele, ale jde o Boží zjevení Božímu lidu, který se ale musí k Bohu obrátit, aby mu rozuměl.

Poznámky k tématu období

- Ve druhé adventní neděli je tématem rozhovor mezi starozákonním zaslíbením a zázrakem Božího jednání, kterým se začíná zaslíbení naplňovat — Pán Bůh připravuje svůj příchod za člověkem.
- V Janově narození jde o to, že Boží lid zpozorní a obrátí se k Hospodinu, aby mohl vidět, co přichází.

Úskalí

- Důrazů v textu je hodně — je potřeba si vybrat a držet se smyslu příběhu.
- U předškolních dětí netlačit do vyprávění roli Jana Křtitele, stačí upozornit na překvapivost Božího jednání.

Odkazy

Johnson, Luke Timothy: Evangelium podle Lukáše. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005.

Zpěvník Já jsem tady a zpívám. (Možno objednat i s jinými pomůckami pedagogiky Franze Ketta na www.kett.cz.)

Pro děti

Pro předškolní děti

Děti jsou v kruhu, pokládají doprostřed kruhu černé šátky (vytvoří plochu), zpíváme k tomu píseň o Boží péči (Buď tobě sláva — 26, 1. a 2. sloka). Při pokládání šátků děti přemýšlejí nad tím, proč jsou lidé smutní. A přitom zpívají píseň o naději. Je naděje možná, mohou černé šátky zmizet?

Zacharjáš a Alžběta neměli děti. A trápilo je to. Dobře věděli, že miminko je dar od Boha. To víme i my — když se narodí miminko, je to zázrak. A Zacharjáš s Alžbětou se báli, že na ně Pán Bůh zapomněl. A ještě jedno trápení měli — a v tomto trápení nebyli sami. Věděli, že Pán Bůh slíbil, že pošle Mesiáše. Toho, který nabídne lidem život, ukáže, jak život žít. Už to bylo dávno, co to Pán Bůh slíbil — nezapomněl na to? Skutečně bylo mnoho důvodů, proč lidé byli smutní. Musíme ty černé šátky nechat tam, kde leží.

A tak Zacharjáš s Alžbětou žili. Alžběta byla doma a starala se o domácnost. Zacharjáš byl kněz a chodil sloužit do chrámu. Tak žili. Den za dnem, měsíc za měsícem, rok za rokem. Ale nikdy nepřestali prosit. Právě proto jsme slyšeli, že byli nazýváni spravedlivými.

Má písnička, kterou jsme zpívali pravdu? Má pravdu i pro Zacharjáše a Alžbětu?

Jak pomoci smutnému člověku? Musíme mu ukázat, že není sám. Že na něj ti druzí nezapomněli. Zkusíme si o tom zazpívat písničku. Naučíme se ji. Jedno z dětí bude vždy uprostřed kruhu se zavřenýma očima, po slovech „oči otevři a něco uvidíš“ mu dáme do ruky barevný šátek (k šátku třeba i bonbón, fantazii se meze nekladou) a položí ho na některý z černých. Postupně tak děti vytvoří pestrou plochu.

Tak zavolal i Boží anděl na Zacharjáše. Řekl mu, aby otevřel oči, že na něj a na Alžbětu Pán Bůh nezapomněl. Že jim dá dar. Veliký dar. Že se Zacharjášovi a Alžbětě narodí miminko. A nejen to — to dítě připraví cestu pro toho Mesiáše, po kterém všichni touží. Zacharjáš tomu nemohl uvěřit: „Jak je to jen možné? Jak se něco takového může stát?“ „Jen počkej, Zacharjáši, ono se to stane, ale než se to stane, budeš němý.“

Zacharjáš tedy své ženě Alžbětě tu krásnou novinu musel napsat. Ale to jim na radosti vůbec neubralo. Společně se těšili. Spolu se radovali z jistoty, že je Pán Bůh neopustil. Že Pán Bůh neopouští.

Tak si znovu zazpíváme tu písničku, kterou jsme zpívali na začátku. V jistotě, že je pravdivá. (Buď tobě sláva — 26, 1. a 2. sloka)

Pomůcky: tmavé a světlé šátky, podle počtu dětí (v případě nouze lze použít i barevné papíry).

Pro mladší děti

K čemu vlastně používáme ruce? K čemu používáme ruce při poznávání? K čemu používáme ruce ve vztahu k druhým lidem?

Rozhovor s dětmi:

- rukama, hmatem, můžete poznávat věci kolem sebe; ruce jsou očima těch, kteří nevidí — děti si to mohou zkusit — poznávat předměty podle hmatu;
- jak jsou ruce důležité pro různá povolání;
- jak používáme ruce, abychom něco vyjádřili;
- jak nastavíte ruce, když čekáte, že vám do nich někdo něco dá? Co děláme s rukama, když se modlíme?

Jako pomůcka při rozhovoru může také sloužit zpěvník Buď tobě sláva (příp. Haleluja Amen) s obrázky Miroslava Rady. Na nich je symbolika rukou dobře zřetelná; každé z dětí může prohlížet zpěvník a upozorňovat na to, co objevily.

Po rozhovoru — děti dají ruce do kapes — nemůžeme používat ruce a vlastně se nám zavře svět, nemůžeme s ním dobře komunikovat.

Zacharjáš a Alžběta byli staří manželé a neměli děti. Jako by jim v životě zůstaly prázdné ruce. To mohli vnímat jako důkaz toho, že na ně Pán Bůh zapomněl. A přece — právě Zacharjáš s Alžbětou nepřestali očekávat Boží jednání. Zacharjáš byl kněz, vyprávěl lidem o všem, co pro ně Pán Bůh udělal, učil je poznávat Boží vůli. Ale to nejdůležitější bylo, že Zacharjáš s Alžbětou zůstali otevření Božímu jednání, měli nastavené ruce — to je biblický smysl slov, že byli spravedliví.

Boží lid, Izrael, očekával už dlouho naplnění Božích zaslíbení. Lidé už si říkali, že teď už Pán Bůh nemluví jako kdysi skrze proroky. A už ani žádného proroka nečekali.

V tom byl rozdíl mezi Zacharjášem a Alžbětou a ostatními.

A jejich víra je nezklamala. Za Zacharjášem přišel anděl. Oznámil mu, že se Alžbětě narodí miminko. Zacharjáš mohl mít radost. Mohli mít radost spolu s Alžbětou. Ale anděl oznámil ještě něco víc než zprávu o novém životě. Tento nový život, chlapec, který se bude jmenovat Jan, bude učit lidi očekávat Boží jednání. Bude je učit být spravedlivými. Vyndá jim ruce z kapes, aby pustili do svých životů Pána Boha.

(Společně zazpívat píseň 176 z Evangelického zpěvníku — Někdo mě vede za ruku.)

Pomůcky: zpěvník Buď tobě sláva (zvolíme-li variantu práce s hledáním obrázků s rukama).

Pro starší děti

Podle čeho se pozná, že se v nějaké zemi lidem nežije dobře?

Děti mohou vyjmenovat, co považují za znaky společnosti, která je nemocná. (Kdo se v takové společnosti ocitá na okraji? Jaké znáte menšiny? Jak se chová k uprchlíkům, k lidem

s postižením, nemocným, seniorům, lidem s jinou barvou pleti…)

Jaká děti znají lidská práva?

Jak se může taková společnost uzdravit? Děti navrhují. (Jak zařídit, aby byla spravedlivá.)

Důležité je rozpoznat, co je správné, ale také se podle toho řídit. Ale jak to zařídit? Člověk se už mnohokrát snažil o zlepšení lidského života. Někdy to trochu pomohlo, jindy to vůbec nevyšlo. Věděli byste o lidech, kteří se o to pokoušeli? Martin Luther King, Mahátma Gándhí, Nelson Mandela, Václav Havel… Popovídat si, co o nich děti vědí.

Byli to lidé odvážní, chtěli spravedlnost pro všechny lidi. Dodnes si je připomínáme.

Tady je nutné si uvědomit, kolik časového prostoru budeme mít. V případě, že méně, musíme tento úvod omezit a vybrat pouze něco — snad jen jednu postavu — co chtěla uskutečnit a proč. Z toho pak vyplyne rozhovor o nutnosti spravedlnosti pro člověka. Základní pojem spravedlnosti, jak ho děti vnímají, posunout do pojmu obecnějšího (k tomu má vést úvod o lidských právech). Toto vyústění je nutné.

Evangelista Lukáš toto dobře věděl. Věděl o tom, jak moc mnozí lidé potřebují pomoci. A přece nevypráví o tom, co všechno by lidé měli dokázat. Co všechno by měli splňovat, aby bylo ostatním lépe. On vypráví o tom, jak je důležité, že Pán Bůh nezapomněl na člověka. Tím všechno začíná. A o tom je i dnešní příběh.

Evangelista Lukáš nezačíná svoji knihu vyprávěním o schopných politicích nebo manažerech nebo mediálních magnátech. Ani o výjimečných lidech. Vypráví pouze o dvojici starých, bezdětných manželů. O knězi Zacharjášovi, který vyprávěl lidem o Božím jednání, který je učil poznávat Boží vůli a oni přitom nebyli schopni očekávat Boží jednání. Zvláštní začátek. Co by tady mohlo začínat? Bezdětní manželé, kněz, který byl ve svém snažení neúspěšný. A přece právě tady začíná ten nejdůležitější příběh pro člověka — příběh o Boží pomoci. Začíná tady, protože ti dva staří manželé byli spravedliví. Tedy — otevření Božímu hlasu, Božímu jednání.

A On k nim také Pán Bůh promluvil. Ohlásil jim narození syna a ten syn, Jan, „a mnohé ze synů izraelských obrátí k Pánu, jejich Bohu; sám půjde před ním v duchu a moci Eliášově, aby obrátil srdce otců k synům a vzpurné k moudrosti spravedlivých a připravil Pánu lid pohotový.“
A Zacharjáš zapochyboval — „Podle čeho to poznám? Vždyť já jsem stařec a moje žena pokročilého věku.“ A přece se Boží zaslíbení naplnilo. Budeme si dál vyprávět příběhy, které evangelista sepsal. Budeme poznávat cestu Boží lásky mezi lidmi, která pomůže všem těm odstrčeným, o kterých jsme mluvili. Ale máme si pamatovat, že na začátku té velké změny, která přichází, jsou dva spravedliví lidé, kterým se narodil syn Jan. A ten syn Jan, kterému budou lidé říkat Křtitel, učil lidi moudrosti spravedlivých, aby byli otevřeni pro Boží jednání.

Liturgie

Písně

Svítá: 387 — Přímluvný zpěv; 284 — Radujte se, bratři

Buď tobě sláva: 26 — Skončil den a přijde noc (1. a 2. sloka); 62 — Přiblížil se vánoční čas

Evangelický zpěvník: 176 — Někdo mě vede za ruku

Biblický text k zapamatování

Anděl mu řekl: Neboj se, Zachariáši, neboť tvá prosba byla vyslyšena; tvá manželka Alžběta ti porodí syna a dáš mu jméno Jan. (L 1,13)

Modlitba

Pane Bože, někdy jsme smutní. Dnes jsme slyšeli, že i Zachariáš a Alžběta byli smutní. Nemohli mít miminko. Byli už staří. Ty jsi je ale neopustil a jejich smutek jsi viděl. Přestože byli staří, miminko se jim narodilo. Byli překvapení a měli velikou radost. Prosíme tě, abychom i my mohli mít hodně radosti, abychom ji také uměli předávat i ostatním. Buď, prosíme, s námi. Amen.

Pane Bože, děkujeme ti za příběh o Zachariášovi a Alžbětě. Přestože už neměli moc naděje, že se jim narodí dítě, měli ruce otevřené k přijímání nových věcí a nových úkolů. Ty jsi je vyslyšel. Jejich syn Jan Křtitel učil všechny lidi, aby měli také připravené ruce k přijímání nových věcí. Prosíme tě, abychom se učili i my vytahovat ruce z kapes, učili se poslouchat tebe a připravovali se na narození Ježíše Krista. Modlíme se také za to, abychom i my uměli vyprávět o tvém jednání. Amen.

Pane Bože, mluvili jsme o lidech, kteří v životě necítí spravedlnost, cítí se být na okraji společnosti, protože jsou nemocní, postižení, mají jinou barvu pleti, jiné názory, jinou náboženskou víru, jsou uprchlíci.

Prosíme tě, abychom uměli rozpoznat, že Pán Bůh na ně nezapomněl. Že nezapomněl ani na nás. Děkujeme, že přes všechen náš strach a nedůvěru naplňuješ svá zaslíbení pro každého člověka. Děkujeme ti za narození Jana Křtitele, který nás učí otevírat se Božímu jednání, a tak také vidět, co potřebují všichni, kterým se nežije dobře. Amen.

Katechetické cykly
Církevní rok
Biblický odkaz (kat)

Lukáš 1,5–25